

22.95x35.93	1	6	עמוד	המגזין	מערב -	12/2016	56321821-8
המרכז הבינתחומי הרצליה - 84260							

לא מפתיע שגורמים פלסטינים כינו שריפה בחיפה בחודש שעבר את האירועים אינתיפאדת ההצתות.

הפיגועים כוונו למטרות אזרחיות. פיגוע בחיפה במהלך האינתיפאדה השנייה, 2001

ד"ר שאול שי

מוטיב חוזר

מי שכינה את גל ההצתות אינתיפאדה, לא מבין את משמעות המושג. הגיע הזמן שישראל תאמץ מונח אחר לתיאור תופעות האלימות הפלסטינית, במקום כינוי בעל צביון של מאבק עממי, עם הלגיטימציה הנלווית לו

יתר על כן, במהלך תקופה זו היו שלושה מבצעים רחבי היקף של צה"ל ברצועת עזה: עופרת יצוקה, עמוד ענן וצוק איתן. אולם במהלך מבצעים אלה היקף האלימות ביהודה ושומרון היה מצומצם. כלומר, העשור האחרון מתאפיין בהברלים ניכרים בין דפוסי העימות ברצועת עזה לאלה ביהודה ושומרון. נראה כי ישראל שבויה בקונספציה של חשש מאינתיפאדה (שתופסים אותה כמושגים של האינתיפאדות שהיו בעבר), שקרוב לוודאי שלא יחזרו על עצמן בעתיד.

לצד הפלסטיני אינטרס מובהק לתאר כל דפוס פעולה אלים כלפי ישראל כסוג של אינתיפאדה, שכן הכללת פעולה בקטגורייה זו מבטיחה לה מעצם הגדרתה תמיכה עממית ומעניקה לה מעמד של מאבק לגיטימי בעיני תומכי הצד הפלסטיני.

ברוח זו מיהרו הפלסטינים להעניק לגל הפיגועי היחידים את התואר אינתיפאדת היחידים. זאת אף שעד היום מאפייניה לא דומים לאף אחת מהאינתיפאדות הקודמות. לא מפתיע, אם כן, שזמן קצר מתחילת גל השריפות, שחלק ממנו היה תוצאה של הציתות, גורמים פלסטינים כינו את האירועים אינתיפאדת ההצתות.

הגדרת אלימות פלסטינית מתמשכת כאינתיפאדה אינה תורמת לשיפור הבנת הבעיה, שורשיה ואופן הטיפול הנידרש למיגורה; מערכת הביטחון תעשה ככל מקרה כמיטב יכולתה להביא להפסקת האלימות או לכל הפחות לצמצומה. לפיכך, המשמעות העיקרית של כינוי האלימות כאינתיפאדה היא משמעות פסיכולוגית ותודעתית, אשר משרתת במידה רבה מטרות פוליטיות, אולם כאמור היא נעדרת כמעט לחלוטין משמעות אופרטיבית.

מכיוון שכאמור, תיאור עימותים אלים כאינתיפאדה משרת אך ורק את הצרכים הפלסטיניים, מוטב שהצד הישראלי יימנע מהשימוש במושג זה ויתאר את העימות על פי מאפייניה בפועל, בלי לתת לו כינוי שמשמעותו הענקת צביון של מאבק עממי עם הלגיטימציה הנלווית לו.

האלימות השונים כאינתיפאדות, כדאי שישראל תנסה לברר למה היא מתכוונת כאשר היא מאמצת מושג פלסטיני זה. כאשר פו"ל לטיקאים, אנשי תקשורת ומומחים מצביעים על שרשרת אירועים אלימים על רקע לאומני כעל תחילתה של אינתיפאדה או כוונתה להוביל לפרוץ אינתיפאדה, צריכה להישאל השאלה: מה הכוונה? מנייתוח המאפיינים של אינתיפאדות העבר אפשר להגדיר אינתיפאדה מנקודת מבט ישראלית כדלקמן: רצף של אירועים אלימים מצד הפלסטינים, שמתרחשים בפרקי זמן ממושכים, לעתים שנים; שזוכים לתמיכה עממית נרחבת ושגובים קורבנות רבים בשני הצדדים.

האינטרס הפלסטיני

כפי שאין האינתיפאדה הראשונה דומה לשנייה, כך אין שום ביטחון כי עימות פלסטיני-ישראלי בעתיד יהיה דומה לאחת מהאינתיפאדות הקודמות. בשתי האינתיפאדות הראשונות, למשל, התנהל העימות ברזמן ביהודה ושומרון וברצועת עזה, ברפס פועלה דומים ותוך קיום זיקות הדדיות בין שתי הזירות. מאז 2005 נתונה ישראל בעימות מתמשך עם הפלסטינים ברצועת עזה בהובלת המאס. אולם אפילו שהעימות נמשך כבר יותר מעשור, איש לא חשב לכינות אותו אינתיפאדת הרקטות, והעימות לא זכה בשם, לא בפי הפלסטינים וגם לא בישראל. לפיכך, מושג האינתיפאדה מיוחס מאז 2005, על פי שני הצדדים, רק לעימותים בין הפלסטינים לישראל בשטחי יהודה ושומרון ובתחומי הקו הירוק.

כפי שאין האינתיפאדה הראשונה דומה לשנייה, כך אין שום ביטחון כי עימות פלסטיני-ישראלי בעתיד יהיה דומה לאחת מהאינתיפאדות הקודמות

דעה בשנת 1991 והסתיימה עם חתימת הסכמי אוסלו ויישומם בשנת 1993.

בתודעה הפלסטינית היא נצרכה כהצ'לחה היסטורית, שחשפה את חוסר יכולתה של ישראל להכריע את ההתקוממות למרות עדיפותה הצבאית, ושהובילה לכינון הרשות. הקונספציה העממית של המושג תרמה לגיוס תמיכה בינלאומית רחבת היקף בפלסטינים ולדה לגיטימציה של ישראל.

האינתיפאדה השנייה, אינתיפאדת אל-אקצה, הייתה שונה לחלוטין מקודמתה. היא החלה בספטמבר 2000 כמהלך יזום פלסטיני והתאפיינה בשימוש חסר תקדים בנשק חם ובמחבלים מתאבדים. הפיגועים התבצעו בכל שטחי מדינת ישראל וכוונו בעיקר כנגד מטרות אזרחיות. כל ארגוני הטרור הפלסטיניים נהשתתפו בה, לרבות גורמים מהמשטרה הפלסטינית. ההשתתפות העממית בעימות הייתה מצומצמת, והתקיימה בחודשים הראשונים של העימות. שיעור האבירות בעימות בשני הצדדים היה הגבוה ביותר מאז מלחמת העצמאות.

הפלסטינים מיהרו להשתמש פעם נוספת במושג אינתיפאדה לתיאור העימות האלים הזו, כדי להשיג שוב את התמיכה והלגיטימציה הבינלאומית, על אף ההבדלים הגדולים בנסיבות ובמאפיינים של שני העימותים.

בין הגורמים הישראליים, רק צה"ל עשה ניסיון של ממש לבחון ולהשיג את התוצאה. הצבא קרא לאינתיפאדת אל-אקצה אירועי "גאות ושפל", אולם מושג זה לא נקלט מחוץ לצבא, וישראל אימצה, בניגוד לאינטרס שלה, את השם אינתיפאדת אל-אקצה לתיאור העימות שהתחולל בשנים 2000-2005.

בחודש שעבר פקד את ישראל גל שריפות, שלטענת גורמי הביטחון נגרם ברובו מהצתות מכוונות

על רקע לאומני. תופעת ההצתות תוארה כפי חלק מהפרשנים וברשתות החברתיות כ"אינתיפאדת האש" או "אינתיפאדת ההצתות" ועוררה מחדש את הוויכוח המימשך אם מדובר באינתיפאדה או בגל פיגועים. הוויכוח הציבורי, הפוליטי ואף המי קצועי התרחש בלי שהתקיים דיון שמגדיר מהי אינתיפאדה.

המושג אינתיפאדה, שפירושו בערבית התנערות או התקוממות, הפך לחלק מהלקסיקון הפלסטיני ואומץ בהמשך גם בידי ישראל והמערכת הבינלאומית במהלך ההתקוממות העממית האלימה שפרצה בשטחי יהודה ושומרון ורצועת עזה ב-1987. מאז מרבית להשתמש במושג אינתיפאדה לתיאור עימותים ותופעות של אלימות פלסטינית כלפי ישראל, ששונים זה מזה מהותית במאפייניהם ובמהותם. החל מהעימות האלים בשנים 2000-2005, המכונה בפי הפלסטינים אינתיפאדת אל-אקצה, דרך אינתיפאדת הבודדים בשנה וחצי האחרונות ולאחרונה אינתיפאדת האש.

מכיוון שמדינת ישראל טרם פיתחה המי שגה משלה לתיאור תופעות האלימות הפלסטינית, הרי שהיא נאלצת להתמודד עם המשגה פלסטינית, שמתפתחת בהתאם לאינטרסים של הרשות הפלסטינית, ארי גוני הטרור, גורמי כוח בחברה הפלסטינית ובשיח ברשתות החברתיות.

בגרסה הראשונית שלו מ-1987, המושג אינתיפאדה בא לתאר התפרצות עממית רחבת היקף, ללא הכוונה מרכזית בתחילתה, וכך בכך גילויי מרי אזרחי, הפרות סדר המוניות ושימוש נרחב בנשק קר, שמתרחשים בשטחי יהודה ושומרון ורצועת עזה ותוצאתה דיקף גדול של נפגעים.

האינתיפאדה הראשונה התאפיינה בעיקר בטרור עממי, אם כי במהלכה התרחשו גם פיגועים בנשק חם. הם התבצעו בידי תשתיות טרור מאורגנות של ארגוני הטרור השונים, אולם מספרם היה מוערי לעומת היקף אירועי הטרור העממי. האינתיפאדה

